Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi
ISSN:1303-5134

Cilt:8 Sayı:2 Yıl:2011

Yüksek öğretimde öğrencilerin kopya çekme motivasyonu ile ilgili tutum ve davranışları

Yavuz Topcu[1]

Ahmet Semih Uzundumlu[2]

Özet

Yüksek öğretimde, kopya çekme önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin bilgi ve beceri kazanımlarına yönelik yapılan ölçümlerin hatalı sonuçlar vermesine ve uygulanacak stratejilerin hedefine ulaşmasında önemli sapmalara neden olmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde eğitim gören öğrencilerin kopya çekme motivasyonu ile ilgili tutum ve davranışları belirlemektedir. Araştırma sonuçları, öğrencilerin kopya çekme motivasyonunu engelleyen en önemli faktörlerin pozitivist yaklaşım, başarı üzerinde haksız rekabet etkisi ve dışsal negatif motivasyon kaynakları olduğunu göstermiştir. Diğer taraftan, araştırma sonuçları kopya çekmeyi teşvik eden faktörlerin en önemlileri dışsal ve içsel pozitif motivasyon kaynakları, fiziki imkanların kolaylaştırıcı etkisi, sınav tipinin uygun olmaması ve sınav organizatörlerinin etik dışı davranış sergilemeleri olduğunu göstermiştir. Öğrencileri sınavlarda kopya çekmeye teşvik eden en uygun faktörler elemine edilerek, pozitif motivasyon unsurları yönetmelik ve tüzüklerle negatif etki yaratacak şekilde düzenlenmeli ve böylece öğrencilerin bilgi ve beceri kazanımlarına yönelik daha etkin değerlendirmeler yapılabilir ve en uygun eğitim stratejileri seçilebilir.

Anahtar kelimeler: Faktör analizi, kopya çekme, öğrencilerin tutum ve davranışı, yüksek öğretim

[1] Yrd.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 25240 Erzurum. Tel: (442)2311393 e-mail: ytopcu@atauni.edu.tr.

[2] Sorumlu yazar: Dr., Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 25240 Erzurum. Tel: (442) 231 2588 e-mail: asuzsemi@atauni.edu.tr.

Topcu, Y., Uzundumlu, A. S. (2011). Yüksek öğretimde öğrencilerin kopya çekme motivasyonu ile ilgili tutum ve davranışları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: http://www.insanbilimleri.com

The students' attitude and behaviors towards cheating motivation during higher education

Yavuz Topcu

Ahmet Semih Uzundumlu

Abstract

In higher education, cheating has appeared as an important problem. It has increasingly led to the inaccurate results obtained from the measurements related to the students' knowledge and skill gains and to the significant deviations to reach to the objectives of the education strategies to be implicated. The aim of the study is to determine the students' attitude and behaviors related to their cheating motivations at Faculty of Agriculture, Ataturk University. The results of the study showed that positivist approach, unfair competition effects on the students' success and the external negative motivation sources were the most important factors preventing their cheating motivation. On the other hand, the results also showed that the most factors stimulating cheating motivation were the external and internal positive motivation, not suitable of exam type, appropriateness of the physical facilities and the exam organizers' illegal attitude and behaviors. Positive motivation sources could be drawn up by regulations and statutes to create a negative impact by eliminating the most appropriate factors motivating the students to cheat at the exam, and thus it could be made more affective evaluations for their knowledge and skills gains and selected the most appropriate education strategies.

Keywords: Factor analysis, cheating, students' attitude and behaviors, higher education

Topcu, Y., Uzundumlu, A. S. (2011). Yüksek öğretimde öğrencilerin kopya çekme motivasyonu ile ilgili tutum ve davranışları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: http://www.insanbilimleri.com

1. Giriş

Bireylerin bilgi, duygu ve beceri alanlarında istenen yönde ve kasıtlı olarak bir değişim ve gelişim meydana getirme amacına yönelik faaliyetlerin tümü, eğitim olarak ifade edilebilir. Eğitim sistematik bir yaklaşımla yürütülmekte olup, temel amaç mevcut şartların gerektirdiği niteliklere sahip bireyler yetiştirmektir. Eğitim sistemi döngüsü içerisinde, yer alan eğitmenler ile öğrencilerin tutum ve davranışları, sistemin temel odak noktasını oluşturmaktadır. Yükseköğretimde akademisyenler, öğrencilerin kişisel gelişimlerine destek sağlayarak geleceğe yönelik mesleki kazanım ve mesleklerinde de başarılı olmaları için gerekli bilgi, duygu ve becerileri aşamalı olarak vermektedirler. Tümevarım yöntemiyle donatılan hedef kitlenin eğitim başlangıcı ve sonu arasındaki her aşamada sağlanan tutum ve davranışlarında meydana gelen değişimler sınavlarla ölçülerek, her bir seviyede istenilen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı ve eksikliklerin neler olduğu belirlenmeye çalışılmaktadır.

Yapılan ölçümlerin geçerli ve objektif olabilmesi ve yayılım etkisi yaratabilmesi için ölçüm araçlarının etkinliği yanında ölçülmek istenen teorik bilgi ve uygulama becerilerinin hedef kitlenin kazanılmış tutum ve davranışlarını da yansıtması gerekir. Aksi halde, hedef kitlenin bilgi, duygu ve beceri alanına hitap etmeyen ve onların tutum ve davranışlarında bir değişim yaratmayan kopya edilmiş bilgi, ölçüm sonuçlarının hatalı olmasına ve hedef kitlenin de objektif bir şekilde değerlendirilememesine neden olmaktadır. Böylece uygulanan program hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığı ve eksikliklerin neler olduğu belirlenememektedir.

Bu itibariyle kopya çekme, sınava giren kişilerin daha önceden hazırlamış oldukları materyallerden gizlice yararlanarak sınav sorularını cevaplama girişimi olarak tanımlanabilmektedir (O'Rourke vd., 2010). Ayrıca, bu süreç ilköğretimden yüksek öğretimin en son aşamalarına kadar devam eden en önemli etkinsizlik ve verimsizlik problemleri arasında yer almaktadır (Semerci ve Sağlam 2005; Yangın ve Kahyaoğlu, 2009). Başka bir ifadeyle kopya çekme, eğitim-öğretim sürecinde öğrenmeyi engelleyerek yeterli bilişsel davranışların kazanılmasını engelleyen ve yetersiz bilgiye sahip kitlesel grupların oluşmasına neden olmaktadır. Bu kitlesel grupların ilerleyen eğitim aşamalarında bilgi eksiklikleri negatif bir çarpan etkisi ile çığ gibi büyümekte, analiz ve sentez düzeyinde profesyonel bilgi üretmeleri ve mesleki kariyer kazanımları zorlaşmakta, ülke problemlerine çözüm üretme ve ülke ekonomisine pozitif bir katkı sağlamaları imkânsızlaşmaktadır. Ayrıca, bu kitlesel gruplar üzerinde önemli bir baskı oluşturan suçluluk duygusu, bireylerin ruh sağlığını tehdit

Topcu, Y., Uzundumlu, A. S. (2011). Yüksek öğretimde öğrencilerin kopya çekme motivasyonu ile ilgili tutum ve davranışları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: http://www.insanbilimleri.com

edici bir unsur olarak, yaşam kalitesini ve sosyal-kültürel ilişkilerini de negatif bir şekilde etkileyebilmektedir (Semereci, 2004; Özgüngör, 2008).

Yüksek öğrenimde, kopya çekme olayı yeni bir olay olmayıp geçmişten günümüze kadar devam eden ve hatta gelecekte de olması muhtemel bir olay olarak kabul edilmektedir. Kopya çekmenin yüksek öğretimde en önemli problemler arasında yer aldığına işaret eden çeşitli çalışmalar mevcuttur (Tan, 2001; Kaymakcan, 2002; Semerci, 2003 ve 2004; Tan ve Erdoğan, 2004; Lin ve Wen, 2007; Calvert vd., 2008; Colnerud ve Rosander, 2009; O'Rourke vd., 2010). Bu çalışmalarda; kopya çekme üzerinde etkili olan ana faktörlerin öğrenci, öğretim üyesi, fiziki ortam ve şartların uygunluğu ve sınav tipinden kaynaklandığına işaret edilmektedir. Kopya çekilmesi üzerinde etkili olan bu faktörler arasındaki ilişkiler tespit edilerek, öğrencileri kopya çekmeye sevk eden faktörler bertaraf edilebilir; bu kitleleri gelecekte doğrudan etkileyecek mesleki, sosyokültürel ve sağlıkla ilgili problemlerle karşılaşmaları engellenebilir ve daha kaliteli bir yaşam sürdürmeleri sağlanabilir.

Kopya çekmenin bütün bu olumsuzluklarına rağmen, öğrencileri kopya çekmeye sevk eden faktörler nelerdir? Bunun temel nedenlerini araştırmak ve öğrencileri kopya çekmesine yönelik tutum ve davranışlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla; 2009–2010 eğitim-öğretim döneminde, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi son sınıf öğrencileriyle, bu çalışma planlanmıştır.

2. Materyal ve Metotlar

2.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde Ziraat Mühendisliği, Peyzaj Mimarlığı ve Gıda Mühendisliği Programlarında 2009–2010 eğitim-öğretim yılında aktif olarak eğitimini devam ettiren lisans son sınıf öğrencileriyle yürütülen yüz-yüze anket çalışmasından elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Diğer taraftan çok sayıda yerli ve yabancı bilimsel araştırma, dergi ve çeşitli istatistik kurumlarının yayınladıkları araştırma sonuçlarından sağlanan ikincil veriler de kullanılmıştır.

2.2. Metotlar

2.2.1. Örnek büyüklüğünün belirlenmesi için uygulanan metotlar

Ana popülasyon olarak kabul edilen Ziraat Mühendisliği, Peyzaj Mimarlığı ve Gıda Mühendisliği Programları'nın son sınıf lisans öğrencileri sırasıyla 160, 60 ve 80 öğrenci kitlelerinden ve toplamda 300 öğrenciden oluşmaktadır. Ana kitleyi temsil etme kabiliyetine

sahip olan ve %50 ihtimalle tesadüfî olarak örneğe seçilen bu program öğrencilerinin örnek kitle içerisindeki dağılımları sırasıyla; 80, 30 ve 40 olup, toplamda da 150 öğrenciden oluşan örnek kitle oluşturulmuştur.

2.2.2. Anket verilerinin elde edilmesi içim uygulanan metotlar

Örnek kitleye uygulanacak anket soruları daha önce konuyla ilgili yapılmış çalışmalar ile hedef kitlenin nitelikleri, tutum ve davranışlarını da dikkate alan araştırmacının tecrübe ve deneyimleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Anket soruları; öğrenci ve öğretim üyelerinin ders ve sınavlarla ilgili tutum ve davranışlarını ve sınav ortamlarının fiziki durumu ve olanaklarını ve sınav şekli ve tipini kapsayan dört ana başlıkta ve bu tutum ve davranışlar ile sınav ortamlarının nitelikleri arasındaki ilişkileri ifade eden 40 adet ölçüm sorularından oluşmuştur. Bu soruların yirmi yedi tanesi öğrencilerin tutum ve davranışlarını, altı tanesi öğretim üyelerinin tutum ve davranışlarını, bir tanesi sınav tipi ve altısı da sınav ortamıyla ilgili nitelikleri ifade etmektedir. Ankete katılan öğrencilerden bu soruları 5'li Likert ölçeğini dikkate alarak değerlendirmeleri istenmiştir. Likert ölçeğinde 1 ve 2 ölçekleri negatif ya da olumsuz, 3 ölçeği nötr, 4 ve 5 ölçekleri de pozitif ya da olumlu değerlendirmeleri temsil etmektedir.

2.2.3. İstatistiksel analizlerde uygulanan metotlar

Verilen ölçeğe göre çok sayıdaki değişkeni dikkate alan ve öğrencilerin paylaştıkları ve ilişki içerisinde bulundukları ortamları analiz eden bu 40 soru, yapısal eşitlik modellerinden olan faktör analizi ile analiz edilmiştir. Faktör analizi, öğrencilerin kopya çekme konusundaki tutum ve davranışlarını kapsayan son zamanlardaki çalışmalarda geniş bir şekilde kullanılmaktadır (Lin ve Wen, 2007; Calvert vd., 2008; Colnerud ve Rosander, 2009; Eminoğlu ve Nartgün, 2009; Yangın ve Kahyaoğlu, 2009; O'Rourke vd., 2010).

Faktör analizi, birbiriyle ilişkili çok sayıdaki değişkeni az sayıda, anlamlı ve birbirinden bağımsız faktörler haline getiren ve sosyal davranışlarla ilgili araştırmalarda yaygın olarak kullanılan çok değişkenli istatistik tekniklerinden biridir. Ana faktörlerin elde edilmesinde de, en yaygın olarak kullanılan *Principal Component Analizi* ve faktörlerin isimlendirilebilmesi ve yorumlanabilmesi için uygulanan *orthogonal rotasyon* çözümü için ise *varimax* metotları kullanılmıştır. Bu yöntemlerde, öncelikle değişkenler arasındaki maksimum varyansı açıklayan birinci faktör, daha sonra kalan maksimum miktardaki varyansı açıklayan ikinci faktör hesaplanmakta ve bu durum bu şekilde devam etmektedir (Topcu vd., 2010).

Faktör analizinde dikkate alınan en önemli nokta, analiz sonucunda elde edilen faktörler arasında korelasyon olmaması, yani elde edilen faktörlerin *orthogonal* olmasıdır. Faktör analizi; veri setinin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesi, faktörlerin elde edilmesi, faktörlerin rotasyonu ve faktörlerin isimlendirilmesi şeklinde gerçekleştirilen dört aşamadan meydana gelir (Topcu, 2006). Veri setinin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesinde, *Bartlett testi* ve *Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)* oranı dikkate alınmıştır. *Bartlett testi*, korelasyon matrisinde değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek oranlı korelasyonlar olduğu ihtimalini test eder ve analize devam edilebilmesi için sıfır hipotezinin, H_0: korelasyon matrisi birim matristir, reddedilmesi gerekir. *KMO örnek yeterliliğinin ölçütü*, gözlenen korelasyon katsayısının büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indekstir ve bu oranın 0,50'den büyük olması gerekir. *KMO* oranı ne kadar büyük olursa, veri seti faktör analizi yapmak için o kadar uygundur denilebilir.

Diğer taraftan, faktörlerin elde edilmesinde, değişkenler arasındaki ilişkileri en yüksek derecede temsil edecek az sayıda faktör elde etmek amaçlanmaktadır. Bunun için *Eigenvalues (özdeğer) istatistiği ve toplam ve açıklanan varyans yüzdeleri* kullanılmaktadır. *Eigenvalues istatistik* değerinin 1'den büyük olması durumunda faktörler anlamlı olarak kabul edilir ve 1'den küçük olan değerlere sahip faktörler dikkate alınmaz. Açıklanan *toplam varyans yüzdesi*nin toplam varyansın %50'sinden büyük ve açıklanan *bireysel varyans yüzdeleri* katkılarının da %3'den büyük olması arzu edilir. *Faktör rotasyonu*nda amaç, isimlendirilebilir ve yorumlanabilir faktörler elde etmektir. *Rotasyonda* en çok kullanılan yöntem *orthogonal rotasyon'*dur. *Orthogonal rotasyon*dan elde edilen faktörler birbirleri ile korelasyon içerisinde değildir, fakat *orthogonal olmayan rotasyonda* faktörler birbirleriyle korelasyon içerisindedir.

Faktör analizinin en son aşamasını oluşturan faktörlerin isimlendirilmesinde, faktörleri isimlendirebilmek için bir faktör altında büyük ağırlıkları olan (genelde 0,5 ve daha büyük) değişkenleri gruplandırmak gerekir. Fakat faktör altındaki düşük ağırlıklar (0,5'den daha küçük) ihmal edilerek, büyük ağırlığa sahip faktörlerin ortak nitelikleri dikkate alınarak genel bir faktöre grup ismi verilmektedir.

3. Araştırma bulguları ve tartışma

Öğrencilerin kopya çekme konusundaki tutum ve davranışlarını ifade eden gözlem ve kısmi korelasyon katsayılarını karşılaştıran *KMO* örnek yeterlilik ölçüt indeksi, 0,902 olarak hesaplanmıştır. Diğer taraftan, *Bartlett's test of Sphericity* istatistiği için hesaplanan Ki-kare değeri de 4675,05 (p:0,000) olarak hesaplanmış ve birim matris hipotezi reddedilmiştir

(p<0,01). Örnek kitle veri setini değerlendiren bu iki istatistik, veri setinin faktör analizi için mükemmel bir düzeyde olduğunu göstermiştir (Tablo 1).

KMO istatistiğini temel alan *varimax rotation* metodunu kullanan *principal component* analiz, öğrencilerin kopya çekmeye yönelimi etkileyen tutum ve davranışları içeren 40 ilgili değişkenin 1'den büyük *Eigen-values* değerlerini dikkate alarak, bu değişkenler 8 ana faktöre indirgemiş ve bu faktörler toplam varyansın %65'ini açıklamıştır. Toplam varyansın %20'sini açıklayan ve bu faktörlerin ilki olan F1 faktörü, öğrencilerin kopya çekmesinde genel kabul görmüş ahlaki tutum ve davranışların dışına çıkılmaması ile ilgili değişkenler arasında güçlü ilişkiler kuran pozitivizm felsefi görüşünü benimseyen pozitivist yaklaşımını ifade etmektedir. Dolayısıyla, sosyal bilimler tarafından verimlilik ve etkinliğin pozitif bir motivasyon kaynağı ve toplumun ahlak ve hukuk kuralları ile de ortaya konulan ölçülebilir ve gözlenebilir niteliklere indirgenmiş bilimsel kuramlar, doğruluk ve yanlışlıkları sistematik ve deney yoluyla değerlendirilebilen oldukça genel ve evrensel ifadeler dizisinden oluşan pozitivist yaklaşımının işlevi ve kapsamları, çeşitli araştırmacılar tarafından rapor edilmiştir (Keat ve Urry, 2001; Fırat, 2006; Kapıkıran, 2008; Yanık, 2008; Coşkun, 2010).

Toplam varyansın yaklaşık %14'ünü açıklayan ve öğrencilerin kopya çekme güdüsünü harekete geçiren sınav ortamlarının uygunluğuyla ilgili değişkenleri ifade eden F2, öğrencileri kopya çekmeye yönelten dışsal motivasyon güdüsü olarak isimlendirilebilir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse; öğrenciler bir taraftan bireysel ya da kitlesel grup arkadaşlarının gerçekleştirdiği ve herhangi bir cezai müeyyide ile karşılaşmadıkları kopya çekme eylemlerinin motive edici tutum ve davranışların direkt etkisi altında kalarak, dışsal pozitif bir motivasyon kaynağı ile kopyaya yönelirken, diğer taraftan da sınav ortamlarında grupsal etkileşimler sonucunda yüksek puanlar alan öğrencilerin tutum ve davranışlarını engelleyici kural ve yönetmeliklerin uygulanmaması ve daha önce kopya çekmekten suçlu bulunanlara caydırıcı cezaların uygulanmaması gibi faktörler, öğrencilerin kopya çekmeye yöneliminde dışsal pozitif bir motivasyon aracı olarak hizmet etmektedir. Bu araştırma bulguları çeşitli yazarlar tarafından da açıklanmıştır (Eisenberger and Shank,1985; Bernard ve Whitley, 1998; Gaberson, 2007; Eminoğlu ve Nartgün, 2009; Bouville, 2010)

Kopya çekerek bir sonraki aşamaya ulaşan ve karşılaştıkları fırsatlardan da etkin bir şekilde faydalanan öğrencilerin diğer öğrenciler üzerindeki haksız rekabet unsurlarını birleştiren ve toplam varyansın %9,4'ünü açıklayan F3, kopya çekmenin başarı üzerindeki haksız rekabet etkisini kapsayan değişkenler arasındaki güçlü ilişkilere dayalı olarak ortaya

çıkan bir faktörü ifade etmektedir. Dolayısıyla, belli bir eğitim-öğretim sürecinde kopya veya başka illegal eylemlerle sınıflarını geçen öğrencilerin rekabet ortamında haksız bir kazanım elde etmeyen ve sağlanan bilgileri doğrudan tutum ve davranışlarına yansıtarak teknik, sosyal ve kültürel boyutlarda ilerlemeler kaydeden bireyler üzerinde hem zaman faktörü hem iş imkânlarından faydalanma açısından avantajlı duruma geçmektedirler. Legal olmayan bu bilgi kazanımı ve sağladığı avantajlar, haksız rekabetin temelini oluşturarak aynı şartlarda aynı durumu paylaşan bireylerin toplumsal uyumunu geciktirmekte ve bu bireyler üzerinde çok boyutlu olarak zararlara neden olmaktadır. Bu duruma maruz kalmış öğrencilerin psikolojik, kültürel ve sosyoekonomik analizlerini yapan çeşitli çalışmalar mevcuttur (Bernard ve Whitley, 1998; Passow vd, 2006; Lin ve Wen, 2007; Eminoğlu ve Nartgün, 2009).

Öğrencilerin kopya çekmesini engelleyici çeşitli cezai uygulamalar ile bunlara karşı dışsal tepki tutum ve davranışları birlikte değerlendiren dışsal negatif motivasyon faktörü olan F4, toplam varyansın %5,32'sini açıklamaktadır. Diğer taraftan, öğrenciler kişilik değişimlerine bağlı olarak ve bireylerin bulundukları olumsuzluklar dizisinin tekerrür etmesi durumunda içsel bir dürtü ile motivasyon değerlendirmelerine dayalı olan içsel pozitif motivasyon faktörlerini de kullanabilmektedirler. Öğrencilerin bu tutum ve davranışlarını ifade eden motivasyon tipi olan F5 faktörü, toplam varyansın da %4,57'sini açıklamaktadır.

Öğrencileri kopya çekmeye yönelten tutum ve davranışların bazı bileşenlerini açıklayan F4 ve F5 faktörlerinin ele alınan ortak noktaları, kopya çekmenin motivasyon yönüne vurgu yapmaktadır. Fakat, bu faktörler motivasyonun zıt kutuplarını birlikte ele alarak, kopya çekilmesinin engellenmesinde dışsal negatif motivasyon uygulamalarının olumlu sonuçlarına karşılık, içsel pozitif motivasyon uygulamalarında da olumsuz sonuçlara neden olan unsurları açıklamaktadır. Çünkü, içsel pozitif motivasyon hem bireyi hem de çevresinde bulunan kitleleri kopya çekmeye yönelten veya kopya çekilmesine imkan sağlayan güdümleyici bir yönelim aracıdır. Bu niteliklerinden dolayı, öğrenciler ve sınav ortamlarını çevreleyen unsurlar üzerinde içsel pozitif motivasyonu engelleyen ve bunu negatife dönüştüren tutum ve davranışların sergilenmesi zorunluluk arz etmektedir. Kopya çekme üzerinde motivasyonun negatif ve pozitif etkileri çeşitli araştırma sonuçlarıyla da ortaya konulmuştur (Bernard ve Whitley, 1998; Jordan, 2001; Marsden vd, 2005; Passow vd, 2006).

Kopya çekmede sınav ortamı, sınav tipi ve sınav organizatörlerinin etkilerini hesaba katan fiziki imkânların kolaylaştırıcı etkisi (F6), sınav tipinin etkisi (F7) ve gözetmenlerin etik dışı davranış etkileri (F8) şeklinde isimlendirilen faktörler, sırasıyla toplam varyansın %4,11,

%3,71 ve %3,49'unu açıklamaktadır. Sınav yapılan dersliklerin kalabalık ve kopya hazırlanmasına ve çekilmesine uygun bir dizaynda olması, ortamın loş ışıklı ve gözetmenlerin görsel kontrolünü engelleyerek zamanında ulaşımını engelleyen bir yapıya sahip olmasından kaynaklanan unsurlar ile sınav ortamını dikkate almaksızın hazırlanan soru tipleri de kopya çekilmesini kolaylaştıran motivasyon kaynaklarını oluşturmaktadır. Diğer taraftan, sınav ortamı ve sınav tipi öğrencilerin kopya çekmesini tetikleyici bir motivasyon kaynağı durumunda olup, özellikle de sınavlara tahsis edilen gözetmenler ile öğrenciler arasında sıkı bir ilişki varsa, öğrenciler bu uygun durumu değerlendirmek için gözetmenleri her türlü etik dışı davranışlara sürükleyebilirler. Bunlardan dolayı; sınav ortamları, sınav tipleri ve gözetmenlerin etik dışı davranışlarda bulunmasını engelleyici dizayn ve düzenlemelere gidilmesi kaçınılmazdır. Bu faktörlerin kolaylaştırıcı etkilerini iyi bir şekilde kombine ederek, elde ettikleri fırsatları kopya çekme eylemine dönüştürdüklerine atıfta bulunan çok sayıda araştırmaya da rastlamak mümkündür (Kerkvliet ve Sigmund, 1999; Balcı ve Tekkaya, 2000; Athanasou, 2001; Jordan, 2001; Tan, 2002; Semerci, 2003; Rettinger ve Jordan, 2005; Passow vd, 2006; Özgüngör, 2008).

Tablo 1. Öğrencilerin kopya çekmekle ilgili tutum ve davranışlarıyla ilgili faktör yükleri ve faktör analizi sonuçları

Değişkenler	Faktörler*							
	F1	**F2**	**F3**	**F4**	**F5**	**F6**	**F7**	**F8**
Kopya çekmeye karşı pozitivist yaklaşım (F1)								
Arkadaşlarına saygısı olan insan kopya çekmez.	**0,833**	-0,189	0,101	0,172	0,025	0,024	-0,066	-0,089
Kopya çekmek nedeni ne olursa olsun bir çeşit hırsızlıktır.	**0,826**	-0,139	0,212	0,082	0,049	0,082	0,025	-0,214
Kopya çeken öğrenci dürüst değildir.	**0,804**	-0,187	-0,050	0,139	0,011	-0,023	0,003	0,012
Sınav sonucu ne olursa olsun kopya çekilmemelidir.	**0,793**	-0,206	0,199	0,056	0,012	0,106	0,069	-0,055
Vicdan sahibi olan biri kopya çekmeyi düşünmez.	**0,792**	-0,111	0,206	0,040	-0,104	0,026	0,122	0,028
Sınavda kopya çekebilen biri sahtekârlık yapabilir.	**0,712**	-0,113	0,173	0,084	-0,115	-0,034	0,057	0,084
Kendisinin küçük düşmesini istemeyen biri kopya çekmez.	**0,705**	-0,200	0,290	0,220	-0,059	-0,102	-0,173	-0,042
Kopya çekmek ile başkalarının hakkını yemiş oluruz.	**0,657**	-0,054	0,399	0,084	-0,218	-0,232	-0,121	0,047
Kopya çekmek bir sahtekârlıktır.	**0,654**	-0,195	0,351	0,286	0,001	-0,125	-0,125	-0,064
Sorumluluk duygusuna sahip kimse kopya çekmez.	**0,653**	-0,010	0,278	0,026	-0,232	-0,278	-0,118	0,039
Kendisine güvenen bir kimse kopya çekmez.	**0,608**	0,082	0,322	0,003	-0,363	-0,257	-0,244	0,151
Kopya çekme, dini ve ahlaki kurallara aykırılıktır.	**0,515**	0,045	0,309	0,205	-0,015	-0,081	-0,194	-0,273
Hakkım olmayanı almak istemediğim için kopya çekmem.	0,469	-0,114	0,313	0,347	0,114	-0,324	-0,277	0,088
Kopya çekmeye yönelten dışsal pozitif motivasyon (F2)								
Herkes kopya çekerse, bende çekerim.	-0,214	**0,739**	0,196	-0,073	0,042	-0,048	0,202	-0,122
Yakalanmadığım sürece kopya çekmenin bir sakıncası yoktur.	-0,292	**0,707**	-0,168	0,052	0,195	0,166	-0,109	0,079
Durum müsait ise kopya çekmemek, akılsızlıktır.	-0,152	**0,687**	-0,201	0,031	0,066	0,047	-0,017	-0,124
Hatırlatma amacıyla kopya çekmenin sakıncası yoktur.	-0,184	**0,632**	-0,088	-0,073	-0,017	-0,038	0,253	0,068
Kopya çekmeyi en fazla ortamın uygunluğu etkiler.	-0,051	**0,609**	-0,058	-0,134	0,003	0,068	0,028	0,209
Kopya çekme heyecan dolu bir maceradır.	-0,152	**0,589**	-0,140	0,065	0,053	-0,027	0,510	0,268
Haksızlığa uğrayan öğrencinin kopya çekme eğilimi doğaldır.	0,004	**0,589**	0,131	-0,011	0,349	0,054	-0,116	-0,212
Kopya çeken biri cezalandırılmıyorsa, kopya çekmek isterim.	-0,097	**0,579**	-0,118	0,464	0,026	0,150	-0,109	0,073
Sınavda birbirinden kopya çekmek bir yardımlaşmadır.	-0,025	**0,573**	-0,265	-0,100	0,189	0,397	-0,153	0,172
Kopya çekme arkadaşlığı pekiştirdiğinden yararlı sayılabilir.	-0,038	**0,561**	-0,230	-0,005	0,153	0,330	0,265	0,167
Dönem kaybetme önlenecekse, kopya çekme mazur görülebilir.	-0,136	**0,524**	-0,043	-0,199	0,086	0,072	-0,046	0,383
Kopya hazırlamak ön hazırlık olduğundan yararlı tarafı olabilir.	-0,017	0,450	0,009	-0,279	0,255	0,423	0,281	0,196
Kopya çekmenin başarı üzerindeki haksız rekabet etkisi (F3)								
Kopya çekerek başarılı olanlar, arkadaşlarının hakkını gasp etmiştir.	0,295	-0,160	**0,793**	0,095	-0,097	-0,069	0,039	-0,063

Topcu, Y., Uzundumlu, A. S. (2011). Yüksek öğretimde öğrencilerin kopya çekme motivasyonu ile ilgili tutum ve davranışları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: http://www.insanbilimleri.com

Kopya çekmek başkasının hakkına tecavüz etmektir.	0,430	-0,214	**0,696**	0,123	0,078	-0,076	0,031	-0,068
Kopya çekene göz yuman gözetmen haksızlığa ortak olmuştur.	0,358	-0,006	**0,625**	0,018	-0,322	0,031	0,219	-0,056
Kopya çekenler meslek yaşamında riskle karşı karşıyadır.	0,221	-0,157	**0,571**	0,018	-0,085	0,258	-0,236	0,196
Bütün eğitim süresi boyunca kopya çeken birine güvenilmez.	0,344	0,041	**0,537**	0,113	-0,031	-0,169	-0,211	-0,054
Kopya ders geçirebilir ama profesyonel bilgi kazandırmaz.	0,431	-0,185	**0,507**	0,088	-0,119	-0,126	-0,161	0,071
Kopya çekmeye karşı dışsal negatif motivasyon (F4)								
Kopya çeken öğrenci cezalandırılmalıdır.	0,313	-0,028	0,180	**0,667**	-0,290	0,054	0,110	-0,057
Arkadaşlarım bile olsa kopya çekenlere müsaade edilmemelidir.	0,394	-0,168	0,146	**0,589**	0,210	-0,180	-0,105	-0,066
Kopya çeken arkadaşlarıma güvenmem.	0,393	0,016	0,012	**0,516**	0,048	-0,107	0,319	0,145
Kopya çekeni affetmek, kopyaya teşvik etmek anlamına gelir.	0,405	-0,119	0,248	**0,512**	-0,060	0,317	-0,102	-0,127
Kopya çekmeye karşı içsel pozitif motivasyon (F5)								
Sınav organizatörü olsaydım, kopya çekilmesine müsaade ederdim.	-0,168	0,348	-0,140	-0,056	**0,680**	-0,032	0,101	0,184
Sürekli başarısız olunuyorsa, kopya çekme hoş karşılanabilir.	-0,046	0,327	-0,161	-0,006	**0,637**	0,171	0,071	0,151
Kopya çekme üzerinde fiziki imkânların kolaylaştırıcı etkisi (F6)								
Kopya çekmeye sınıf ortamının uygunluğu ve kalabalık olması	-0,153	0,278	-0,047	0,051	0,053	**0,684**	-0,046	0,043
Kopya çekme üzerinde sınav tipinin etkisi (F7)								
Çoktan seçmeli sınav soruları, kopya çekmeye teşvik ediyor.	-0,080	0,536	-0,153	0,100	0,269	-0,028	**0,545**	0,006
Kopya çekme üzerinde gözetmenlerin etik dışı davranış etkisi (F8)								
Kopya çeken birine gözetmenin göz yumması/yardım etmesi.	-0,031	0,159	0,034	0,022	0,170	0,062	0,062	**0,779**
Eiqen-values (özdeğerler)	***8,056***	***5,488***	***3,768***	***2,128***	***1,827***	***1,644***	***1,484***	***1,397***
Açıklanan varyansların payı (%)	***20,14***	***13,719***	***9,42***	***5,321***	***4,568***	***4,109***	***3,711***	***3,492***
Açıklana varyansların kümülatif payları (%)	***20,14***	***33,86***	***43,28***	***48,601***	***53,169***	***57,278***	***60,988***	***64,480***
KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) İstatistiği								***0,902***
Bartlett's test of Sphericity	$[\text{Ki-kare}(\lambda^2, df: 780): 4675{,}05]$ $(p: 0{,}000)$							

*Koyu renkle yazılmış sayılar, her bir faktör için en büyük değişken yüklerini göstermektedir.

4. Sonuçlar

Yüksek öğretimde öğrencilerin kopya çekmeyle ilgili tutum ve davranışlarını motive eden sınav ortamı, öğrenci ve sınav organizatörlerinin tutum ve davranışları ile sınav tiplerini kapsayan faktörlere bağlı olarak yürütülen bu çalışmanın sonuçları, pozitivist yaklaşımla birlikte başarı üzerinde rekabet üstünlüğünü engelleyen içsel ve dışsal motivasyon kaynakları, sınav ortamını çevreleyen atmosferin uygunluğu ve ölçme tipinin etkisine önemli bir ölçüde vurgu yapmıştır. Öğrencilerin başarısı üzerinde gerçek rekabet üstünlüğünü engelleyen ve pozitif motivasyon kaynaklarını negatif kaynaklara dönüştürme üstünlüğüne sahip pozitivist yaklaşımın temel ilke ve prensiplerini yüksek öğretimin başlangıç ve müteakip dönemlerinde, pozitivizm akımının tüm toplum tarafından kabul edilebilir ve uygulanabilir ahlaki kural ve prensiplerinin hedef kitlelere benimsetilmesi ve harekete geçirilmesine yönelik düzenlemelere büyük bir önem verilmelidir.

Diğer taraftan, dışsal negatif motivasyon kaynakları ile gözetmelerin sınavlardaki etik dışı tutum ve davranışlarını engelleyen sınav yönetmeliklerinin etkin bir şekilde uygulanması, sınav ortamlarının kopya çekmeyi engelleyecek şekilde dizayn edilmesi ve sınav ortamı ile öğrencilerin yoğunluklarına hitap eden sınav tiplerinin seçilmesi, öğrencileri kopya çekmeye sevk eden tutum ve davranışların engellenmesindeki ana unsurlar olarak kullanılabilir. Böylece, öğrencilerin gerçek bir şekilde değerlendirilmeleri ve teknik yönden ön plana çıkan

eksikliklerinin gelecek dönemlerde bertaraf edilmesi mümkün olabileceğinden, öğrencilerin mesleki kariyerlerinde ihtiyaç duydukları bilgi ve beceri alanlarına hitap eden aktüel teorik ve pratik bilgilere dayalı, rekabet üstünlünü benimseyen ve geleceğe yön verecek etkin birey ve kitleler oluşturulabilir. Bu pozitivist ve idealist yaklaşımlarla ülke ekonomisine önemli katkı sağlayan ve ülkesini muasır medeniyetler seviyelerine taşıma kabiliyet ve gücüne sahip birey ve kitleler yetiştirilebilir.

Bu çalışma akademisyenler ile öğrencilere sosyal, kültürel, ekonomik, ahlaki ve psikolojik yönden bazı önemli sonuçlar sağlayarak, diğer araştırmalarda olduğu gibi bazı sınırlamalara sahip olduğu da ifade edilmelidir. Çünkü araştırmanın sonuçları Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde yürütülmüş olan anket verilerinden sağlanan bilgiler doğrultusunda sınırlı ölçekte değerlendirmelere yer vermektedir. Ulusal ölçekte bütün üniversite veya fakülteleri kapsayacak şekilde daha büyük bir veri seti ile çalışılmış olsaydı daha genel ve objektif sonuçlar elde edilebilirdi. Bu yüzden gelecek çalışmalarda bu model, bütün fakülteleri ya da üniversiteleri kapsayacak şekilde hedef kitle büyütülebilir ve daha fazla değişkenlerle de anket ölçeği genişletilebilir.

Kaynaklar

Athanasou, J.A., (2001). Gender and students' self-reported cheating: A preliminary report. *University of Technology*, Sydney, Australia.

Balcı, E. ve Tekkaya, C., (2000). Ölçme ve değerlendirme tekniklerine yönelik bir ölçeğin geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18: 42-50.

Bernard, E. ve Whitley, J.R., (1998). Factors associated with cheating among college students: A review. *Research in Higher Education*, 39 (3): 235-274.

Bouville, M., (2010). Why is cheating wrong? *Stud. Philos. Educ.*, 29: 67-76.

Calvert, C.L., Martin, L., Beck, J. ve Li, S.Y., (2008). Identifying unethical academic behaviors of students studying food service, hospitality, tourism and culinary arts. *Journal of Culinary Science and Technology*, 6 (1): 30-40.

Colnerud, G. and Rosander, M., (2009). Academic dishonesty, ethical norms and learning. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 34 (5): 505-517.

Coşkun, C., (2010). In partial fulfillment of the requirements for the degree of master of science in psychology (MS Thesis). *Middle East Technical Univ. (METU), Social Science Ins.*, Ankara.

Eisenberger, R. ve Shank, D.M., (1985). Personal work ethic and effort training affect cheating. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49: 520-528.

Eminoğlu, E. ve Nartgün, Z., (2009). Üniversite öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilimlerinin ölçülmesine yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1): 215-240.

Fırat, N.Ş., (2006). Pozitivist yaklaşımın eğitim yönetimi alanına yansıması, alana getirdiği katkılar ve sınırlılıklar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20: 40-51.

Gaberson, K.B, (2007). Academic dishonest among nursing students. *Nursing Forum*, 32 (3): 14-20.

Jordan, A.E., (2001). College student cheating: The role of motivation, perceived norms, attitudes, and knowledge of institutional policy. *Ethics and Behavior*, 11 (3): 233-247.

Kapıkıran, N.A., (2008). Ahlaki davranış ve topluma yararlı davranışlar: Sanat eğitimi fark yaratır mı? *İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (2): 1-18.

Kaymakcan, R., (2002). İlahiyat öğrencilerinin kopya çekmeye karşı yaklaşımları. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5: 121-138.

Keat, R. ve Urry, J., (2001). Bilim olarak sosyal teori. Çev.: Nilgün Çelebi, İmge Kitabevi, Ankara.

Kerkvliet, J. ve Sigmund, C.L., (1999). Can we control cheating in the classroom? *The Journal of Economic Education*, 30 (4): 331-343.

Lin, C.H. ve Wen, L.Y., (2007). Academic dishonesty in higher education: A nationwide study in Taiwan. *Higher Education*, 54 (1): 85-97.

Marsden, H., Carroll, M. ve Neill, J., (2005). Who cheats at university? A self-report study of dishonest academic behaviours in a sample of australian university students. *Australian Journal of Psychology*, 57 (1): 1-10.

O'Rourke, J., Barnes, J., Deaton, A., Fulks, K., Ryan, K. ve Rettinger, D.A., (2010). Imitation is the sincerest form of cheating: The influence of direct knowledge and attitudes on academic dishonesty. *Ethics and Behavior*, 20: 47-64.

Özgüngör, S., (2008). Üniversite öğrencilerinde öğretmene ilişkin algıların ve öğrenci özelliklerinin kopya çekme davranışlarıyla ilişkisi. *Eğitim ve Bilim*, 33 (149): 68-79.

Passow, H.J., Mayhew, M.J., Finelli, C.J., Harding, T.S. ve Carpenter, D.D., (2006). Factors influencing engineering students' decisions to cheat by type of assessment. *Research in Higher Education*, 47 (6): 643-684.

Rettinger, D.A. ve Jordan, A.E., (2005). The relations among religion, motivation, and college cheating: A natural experiment. *Ethics and Behavior*, 15 (2): 107-129.

Semerci, Ç., (2003). Kopya çekmeye ilişkin tutum ölçeği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (1): 227-234.

Semerci, Ç., (2004). Tıp fakültesi öğrencilerinin kopya çekmeye ilişkin tutum ve görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18 (3): 139-146.

Semerci, Ç. ve Sağlam, Z., (2005). Polis adaylarının kopya çekmeye ilişkin tutum ve görüşleri; Elazığ ili örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (2): 163-177.

Tan, Ş., (2001). Sınavlarda kopya çekmeyi engellemeye yönelik önlemler. *Eğitim ve Bilim*, 26 (122): 32-40.

Tan, Ş., (2002). Kopya çekmeyi önleme tedbirleri. *Eğitim ve Bilim*, 26 (126): 42-50.

Tan, Ş. ve Erdoğan A., (2004). Öğretimi planlama ve değerlendirme. Pegem Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara.

Topcu, Y., (2006). Süt ürünlerinde marka rekabeti ve tüketici davranışları: Erzurum ili örneği (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım İşletmeciliği A.B.D, Erzurum.

Topcu, Y, Uzundumlu, A.S., Celep, S. ve Hun, Ş., (2010). Analysis of the factors affecting apple farming: The case of Isparta province, Turkey. *Scientific Research and Essays*, 5 (14): 1881-1889.

Yanık, A. (2008). Pozitivist modern bilimsel yaklaşımın eleştirisi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi (SOİD)*, 3: 79-82.

Yangın, S. ve Kahyaoğlu, M., (2009). İlköğretim öğretmen adaylarının kopya çekmeye yönelik tutum ve görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (21): 46-55.